EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 24.5.2023.
COM(2023) 614 final

Ieteikums

PADOMES IETEIKUMS

par Latvijas 2023. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Latvijas stabilitātes programmu

{SWD(2023) 614 final}

Ieteikums

PADOMES IETEIKUMS

par Latvijas 2023. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Latvijas stabilitātes programmu

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 121. panta 2. punktu un 148. panta 4. punktu,

ņemot vērā Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97 (1997. gada 7. jūlijs) par budžeta stāvokļa uzraudzības un ekonomikas politikas uzraudzības un koordinācijas stiprināšanu[1] un jo īpaši tās 5. panta 2. punktu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1176/2011 (2011. gada 16. novembris) par to, kā novērst un koriģēt makroekonomisko nelīdzsvarotību[2], un jo īpaši tās 6. panta 1. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas ieteikumu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta rezolūcijas,

ņemot vērā Eiropadomes secinājumus,

ņemot vērā Nodarbinātības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas un finanšu komitejas atzinumu,

ņemot vērā Sociālās aizsardzības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas politikas komitejas atzinumu,

tā kā:

(1) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/241[3], ar ko tika izveidots Atveseļošanas un noturības mehānisms, stājās spēkā 2021. gada 19. februārī. Atveseļošanas un noturības mehānisms nodrošina finansiālu atbalstu dalībvalstīm reformu un investīciju īstenošanai, tādējādi radot ES finansētu fiskālo stimulu. Atbilstīgi Eiropas pusgada prioritātēm tas sekmē ekonomikas un sociālo atveseļošanu un ilgtspējīgu reformu un investīciju īstenošanu, jo īpaši zaļās un digitālās pārkārtošanās veicināšanai un dalībvalstu tautsaimniecību noturības stiprināšanai. Tas arī palīdz stiprināt publiskās finanses un veicināt izaugsmi un darbvietu radīšanu vidējā termiņā un ilgtermiņā, uzlabot teritoriālo kohēziju ES un atbalstīt Eiropas sociālo tiesību pīlāra turpmāku īstenošanu. Saskaņā ar Regulas (ES) 2021/241 11. panta 2. punktu 2022. gada 30. jūnijā tika atjaunināta katrai dalībvalstij paredzētā maksimālā finanšu iemaksa no Atveseļošanas un noturības mehānisma.

---

1 OV L 209, 2.8.1997., 1. lpp.

2 OV L 306, 23.11.2011., 25. lpp.

3 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/241 (2021. gada 12. februāris), ar ko izveido Atveseļošanas un noturības mehānismu (OV L 57, 18.2.2021., 17. lpp.).

(2) Komisija 2022. gada 22. novembrī pieņēma 2023. gada ilgtspējīgas izaugsmes pētījumu[4], tādējādi uzsākot 2023. gada Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgadu. Eiropadome 2023. gada 23. martā apstiprināja pētījumā izvirzītās prioritātes saistībā ar konkurētspējīgas ilgtspējas četrām dimensijām. Komisija 2022. gada 22. novembrī uz Regulas (ES) Nr. 1176/2011 pamata pieņēma arī 2023. gada brīdināšanas mehānisma ziņojumu, kurā tā norādīja Latviju kā vienu no dalībvalstīm, kuras var skart vai apdraudēt nelīdzsvarotība un par kurām būs jāizstrādā padziļinātais pārskats. 2023. gada 24. februārī Komisija pieņēma arī atzinumu par Latvijas 2023. gada budžeta plāna projektu. Komisija pieņēma arī ieteikumu attiecībā uz Padomes ieteikumu par eurozonas ekonomikas politiku, kuru Eiropadome apstiprināja 2023. gada 23. martā un Padome pieņēma 2023. gada 16. maijā, kā arī priekšlikumu attiecībā uz 2023. gada vienoto nodarbinātības ziņojumu, kurā analizēta nodarbinātības pamatnostādņu un Eiropas sociālo tiesību pīlāra principu īstenošana un kuru Padome pieņēma 2023. gada 13. martā.

(3) Lai gan ES valstu tautsaimniecības demonstrē ievērojamu noturību, ģeopolitiskajam kontekstam joprojām ir negatīva ietekme. Tā kā ES nelokāmi solidarizējas ar Ukrainu, ES ekonomikas un sociālās politikas programma ir vērsta uz to, lai īstermiņā mazinātu enerģētikas krīzes negatīvo ietekmi gan uz mazaizsargātām mājsaimniecībām, gan uzņēmumiem un lai turpinātu centienus īstenot zaļo un digitālo pārkārtošanos, atbalstītu ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi, aizsargātu makroekonomisko stabilitāti un palielinātu noturību vidējā termiņā. Tajā liela uzmanība pievērsta arī ES konkurētspējas un produktivitātes palielināšanai.

(4) Komisija 2023. gada 1. februārī nāca klajā ar paziņojumu "*Zaļā kursa industriālais plāns neto nulles emisiju laikmetam*"[5], kura mērķis ir uzlabot ES neto nulles emisiju industrijas konkurētspēju un atbalstīt ātru pārkārtošanos uz klimatneitralitāti. Plāns papildina Eiropas zaļā kursa un *REPowerEU* ietvaros īstenotos centienus. Plāna mērķis ir veicināt labvēlīgākus apstākļus tādu neto nulles emisiju tehnoloģiju un produktu ES ražošanas jaudas izvēršanai, kas vajadzīgi Eiropas vērienīgo klimatisko mērķrādītāju sasniegšanai, kā arī nodrošināt piekļuvi attiecīgajām kritiski svarīgajām izejvielām, tostarp diversificējot piegādes avotus, pienācīgi ekspluatējot ģeoloģiskos resursus dalībvalstīs un maksimāli palielinot izejvielu reciklēšanu. Plāns balstās uz šādiem četriem pīlāriem: prognozējama un vienkāršota normatīvā vide, paātrināta piekļuve finansējumam, prasmju pilnveidošana un atvērta tirdzniecība noturīgām piegādes ķēdēm. Komisija 2023. gada 16. martā nāca klajā arī ar paziņojumu "*ES ilgtermiņa konkurētspēja: skatījums pēc 2030. gada*"[6], kas strukturēts atbilstoši deviņiem savstarpēji pastiprinošiem virzītājspēkiem ar mērķi strādāt, lai panāktu izaugsmi veicinošu tiesisko regulējumu. Paziņojumā ir noteiktas politikas prioritātes, kuru mērķis ir aktīvi nodrošināt strukturālus uzlabojumus, mērķtiecīgas investīcijas un regulatīvus pasākumus ES un tās dalībvalstu ilgtermiņa konkurētspējai. Turpmāk sniegtie ieteikumi palīdz īstenot minētās prioritātes.

(5) 2023. gadā Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgada norises turpinās atbilstoši Atveseļošanas un noturības mehānisma īstenošanai. Lai īstenotu Eiropas pusgada politikas prioritātes, joprojām ir svarīgi pilnībā īstenot pieņemtos atveseļošanas un noturības plānus, jo ar šiem plāniem paredzēts izpildīt visus iepriekšējos gados konkrētām valstīm adresētos attiecīgos ieteikumus vai arī to būtisku

[4] COM(2022) 780 final.
[5] COM(2023) 62 final.
[6] COM(2023) 168 final.

daļu. Konkrētām valstīm adresētie 2019., 2020. un 2022. gada ieteikumi joprojām ir vienlīdz svarīgi arī attiecībā uz atveseļošanas un noturības plāniem, kas pārskatīti, atjaunināti vai grozīti ar Regulas (ES) 2021/241 14., 18. un 21. pantu.

(6) 2023. gada 27. februārī pieņemtās *REPowerEU* regulas[7] mērķis ir ātri izbeigt ES atkarību no Krievijas fosilā kurināmā importa. Tas veicinās enerģētisko drošību un ES energoapgādes dažādošanu, vienlaikus palielinot atjaunīgo energoresursu izmantošanu, enerģijas uzkrāšanas iespējas un energoefektivitāti. Regula sniedz iespēju dalībvalstīm savos nacionālajos atveseļošanas un noturības plānos pievienot jaunu *REPowerEU* nodaļu, lai tiktu finansētas galvenās reformas un investīcijas, kas palīdzēs sasniegt *REPowerEU* mērķus. Tās arī palīdzēs uzlabot ES neto nulles emisiju industrijas konkurētspēju, kā izklāstīts Zaļā kursa industriālajā plānā neto nulles emisiju laikmetam, un īstenot konkrētām valstīm saistībā ar enerģiju adresētos ieteikumus, kas dalībvalstīm sniegti 2022. gadā un attiecīgā gadījumā 2023. gadā. Ar *REPowerEU* regulu tiek ieviesta jauna neatmaksājama finansiālā atbalsta kategorija, kas darīta pieejama dalībvalstīm, lai tiktu finansētas jaunas ar enerģētiku saistītas reformas un investīcijas saskaņā ar to atveseļošanas un noturības plāniem.

(7) Komisija 2023. gada 8. martā pieņēma paziņojumu, kurā sniegtas fiskālās politikas norādes 2024. gadam. Tā mērķis ir atbalstīt dalībvalstis stabilitātes un konverģences programmu sagatavošanā un tādējādi stiprināt politikas koordināciju[8]. Komisija atgādināja, ka Stabilitātes un izaugsmes pakta vispārējā izņēmuma klauzula 2023. gada beigās tiks deaktivēta. Komisija aicināja panākt, lai fiskālā politika 2023.–2024. gadā nodrošinātu parāda atmaksājamību vidējā termiņā, kā arī ilgtspējīgā veidā veicinātu potenciālu izaugsmi. Dalībvalstis tika aicinātas savās 2023. gada stabilitātes un konverģences programmās izklāstīt, kā to fiskālie plāni nodrošinās deficīta atsauces vērtības 3 % no IKP ievērošanu, kā arī ticamu un nepārtrauktu parāda samazināšanu vai parāda saglabāšanu piesardzīgā līmenī vidējā termiņā. Komisija aicināja dalībvalstis pakāpeniski atteikties no valsts fiskālajiem pasākumiem, kas tika ieviesti, lai aizsargātu mājsaimniecības un uzņēmumus no enerģijas cenu satricinājuma, sākot ar vismazāk mērķorientētajiem pasākumiem. Tā norādīja, ka gadījumā, ja, atkārtojoties ar enerģijas cenām saistītajam spiedienam, būtu nepieciešams pagarināt atbalsta pasākumu darbības laiku, šādiem dalībvalstu pasākumiem turpmāk vajadzētu būt daudz mērķorientētākiem, atbalstot tieši neaizsargātās mājsaimniecības un uzņēmumus. Komisija ierosināja, ka fiskālajiem ieteikumiem jābūt izteiktiem skaitļos un diferencētiem un ka tie jāformulē, pamatojoties uz neto primārajiem izdevumiem, kā ierosināts tās Paziņojumā par ES ekonomikas pārvaldības sistēmas reformas ievirzēm[9]. Komisija ieteica visām dalībvalstīm turpināt aizsargāt valsts finansētās investīcijas un nodrošināt Atveseļošanas un noturības mehānisma un citu ES fondu efektīvu izmantošanu, jo īpaši ņemot vērā zaļās un digitālās pārkārtošanās un noturības mērķus. Komisija norādīja, ka ierosinās Padomei 2024. gada pavasarī sākt uz budžeta deficītu balstītas pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras, pamatojoties uz izpildes datiem par 2023. gadu un ievērojot spēkā esošās tiesību normas.

---

7 Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2023/435 (2023. gada 27. februāris), ar ko groza Regulu (ES) 2021/241 attiecībā uz *REPowerEU* nodaļām atveseļošanas un noturības plānos un groza Regulas (ES) Nr. 1303/2013, (ES) 2021/1060 un (ES) 2021/1755 un Direktīvu 2003/87/EK (OV L 63, 28.2.2023., 1. lpp.).

8 COM(2023) 141 final.

9 COM(2022) 583 final.

(8) Komisija 2023. gada 26. aprīlī nāca klajā ar tiesību aktu priekšlikumiem ES ekonomikas pārvaldības noteikumu visaptverošas reformas īstenošanai. To galvenais mērķis ir uzlabot valsts parāda atmaksājamību un ar reformu un investīciju palīdzību veicināt ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi visās dalībvalstīs. Priekšlikumu nolūks ir piedāvāt dalībvalstīm lielāku kontroli pār savu vidēja termiņa plānu izstrādi, tomēr tie paredz arī stingrāku izpildes režīmu, lai nodrošinātu to, ka dalībvalstis pilda saistības, ko tās uzņēmušās savos vidēja termiņa fiskālajos un strukturālajos plānos. Mērķis ir pabeigt likumdošanas darbu 2023. gadā.

(9) Latvija savu atveseļošanas un noturības plānu saskaņā ar Regulas (ES) 2021/241 18. panta 1. punktu iesniedza Komisijai 2021. gada 30. aprīlī. Komisija atbilstoši Regulas (ES) 2021/241 19. pantam novērtēja atveseļošanas un noturības plāna atbilstību, efektivitāti, lietderīgumu un saskanīgumu, ņemot vērā minētās regulas V pielikumā sniegtās novērtēšanas vadlīnijas. Padome 2021. gada 13. jūlijā pieņēma lēmumu par Latvijas atveseļošanas un noturības plāna novērtējuma apstiprināšanu[10]. Maksājuma daļas tiek darītas pieejamas ar nosacījumu, ka Komisija saskaņā ar Regulas (ES) 2021/241 24. panta 5. punktu ir pieņēmusi lēmumu par to, ka Latvija ir apmierinoši izpildījusi attiecīgos atskaites punktus un mērķrādītājus, kas bija noteikti Padomes īstenošanas lēmumā. Apmierinoša izpilde nozīmē arī to, ka nav bijis regresa attiecībā uz iepriekšējo atskaites punktu un mērķrādītāju sasniegšanu.

(10) Latvija 2023. gada 25. aprīlī iesniedza savu 2023. gada valsts reformu programmu un 2023. gada 17. aprīlī – 2023. gada stabilitātes programmu saskaņā ar Regulas (EK) Nr. 1466/97 4. panta 1. punktu. Lai ņemtu vērā abu programmu savstarpējo saistību, tās izvērtētas vienlaikus.

Kā paredzēts Regulas (ES) 2021/241 27. pantā, 2023. gada valsts reformu programma atspoguļo arī Latvijas pienākumu divreiz gadā ziņot par panākto progresu atveseļošanas un noturības plāna īstenošanā.

(11) Komisija 2023. gada ziņojumu par Latviju[11] publicēja 2023. gada 24. maijā. Tajā tika izvērtēts, kā Latvija īstenojusi attiecīgos konkrētai valstij adresētos ieteikumus, ko Padome pieņēma laikposmā no 2019. līdz 2022. gadam, un kā Latvija īsteno atveseļošanas un noturības plānu. Balstoties uz šo analīzi, ziņojumā par valsti bija norādīti trūkumi attiecībā uz tādu problēmjautājumu risināšanu, kuri nav ietverti vai ir tikai daļēji ietverti atveseļošanas un noturības plānā, kā arī jauni un nupat iezīmējušies problēmjautājumi. Tajā bija arī novērtēts Latvijas progress Eiropas sociālo tiesību pīlāra īstenošanā un ES pamatmērķu sasniegšanā nodarbinātības, prasmju un nabadzības mazināšanas jomā, kā arī progress ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā.

(12) Komisija saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1176/2011 5. pantu izstrādāja padziļinātu pārskatu par Latviju un rezultātus publicēja 2023. gada 24. maijā[12]. Tā secināja, ka Latvijā nav makroekonomikas nelīdzsvarotības. Neaizsargātība, kas saistīta ar ārējiem aizņēmumiem un mājokļiem, joprojām ir neliela; konkurētspējas riski ir būtiski, taču kopumā šķiet, ka tuvākajā nākotnē tie būs ierobežoti. Nesenais tekošā konta deficīta pieaugums bija ievērojams, taču paredzams, ka šogad un turpmāk 2024. gadā deficīts

[10] Padomes Īstenošanas lēmums (2021. gada 13. jūlijs) par Latvijas atveseļošanas un noturības plāna novērtējuma apstiprināšanu (ST 10157/21; ST 10157/21 ADD 1; ST 10157/21 ADD 1 COR 1).

[11] SWD(2023) 614 final.

[12] SWD(2023) 636 final.

būtiski samazināsies. Paredzams, ka Latvijas neto starptautisko investīciju pozīcija, kas pēdējos desmit gados ievērojami uzlabojās, kopumā saglabāsies stabila. Tomēr inflācijas un algu spiediens, ja tas būs noturīgs, var negatīvi ietekmēt Latvijas konkurētspēju, īpaši tāpēc, ka pamatinflācija ievērojami pārsniedz eurozonas vidējo rādītāju. Lai gan pēdējā laikā ir palielinājies mājokļu cenu pieaugums, šķiet, ka mājokļu cenas netiek būtiskā mērā novērtētas par augstu. Turklāt mājokļu cenu pieaugums 2022. gada beigās palēninājās, hipotekārā kreditēšana ir bijusi vāja un mājsaimniecību parāds ir ierobežots un mājsaimniecību ienākumu izteiksmē samazinās. Latvija saskaras ar būtiskajām strukturālajām ekonomikas problēmām saistībā ar darbaspēka piedāvājuma samazināšanos, kas ir veicinājusi strauju darbaspēka vienības izmaksu pieaugumu un rada risku, ka vidējā termiņā pazemināsies konkurētspēja. Politikas noteikšana kopumā ir labvēlīga, lai gan vēl daži papildu pasākumi varētu palīdzēt novērst apzināto nepilnību radītos riskus. Šajā ziņā svarīga būtu politika konkurētspējas aizsardzībai, tostarp pasākumi darbaspēka piedāvājuma kvalitātes un kvantitātes uzlabošanai. Būvniecības atļauju piešķiršanas procesa saīsināšana palīdzētu atbalstīt mājokļu piedāvājumu un uzlabotu situāciju mājokļu tirgū.

(13) Saskaņā ar *Eurostat* validētajiem datiem[13] Latvijas vispārējās valdības budžeta deficīts samazinājās no 7,1 % no IKP 2021. gadā līdz 4,4 % 2022. gadā, savukārt vispārējās valdības parāds samazinājās no 43,7 % no IKP 2021. gada beigās līdz 40,8 % 2022. gada beigās. 2023. gada 24. maijā Komisija publicēja ziņojumu saskaņā ar LESD 126. panta 3. punktu[14]. Ziņojumā bija aplūkots Latvijas budžeta stāvoklis, ņemot vērā to, ka tās vispārējās valdības budžeta deficīts 2022. gadā pārsniedza Līgumā noteikto atsauces vērtību, kas ir 3 % no IKP. Ziņojumā secināts, ka deficīta kritērijs nav izpildīts. Kā norādīts 2023. gada 8. marta paziņojumā[15], Komisija nav ierosinājusi 2023. gada pavasarī sākt jaunas pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras; toties Komisija paziņoja, ka ierosinās Padomei 2024. gada pavasarī sākt uz budžeta deficītu balstītas pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras, pamatojoties uz izpildes datiem par 2023. gadu. Latvijai tas būtu jāņem vērā 2023. gada budžeta izpildē un 2024. gada budžeta plāna projekta sagatavošanā.

(14) Vispārējās valdības bilanci ir ietekmējuši fiskālās politikas pasākumi, kas pieņemti, lai mazinātu enerģijas cenu pieauguma ekonomisko un sociālo ietekmi. Šādi izdevumus palielinoši pasākumi 2022. gadā ietvēra izmaksu par apkuri kompensāciju (pamatojoties uz izmantoto enerģijas avotu) un elektroenerģijas rēķinu samazināšanu mājsaimniecībām, ikmēneša pabalstus neaizsargātām mājsaimniecībām un ģimenēm ar bērniem, kā arī pensiju agrāku indeksāciju, dotācijas energoietilpīgiem uzņēmumiem un kompensācijas par elektroenerģijas izmaksu pieaugumu uzņēmumiem. Komisija lēš, ka šo pasākumu neto budžeta izmaksas 2022. gadā atbildīs 1,5 % no IKP. Vispārējās valdības bilanci ir ietekmējušas arī no Ukrainas pārvietoto personu pagaidu aizsardzības budžeta izmaksas, kas tiek lēstas 0,2 % apmērā no IKP 2022. gadā. Tajā pašā laikā Covid-19 pagaidu ārkārtas pasākumu aplēstās izmaksas samazinājās no 5,0 % 2021. gadā līdz 1,2 % no IKP 2022. gadā.

---

13 *Eurostat* euro rādītāji, 47/2023, 21.4.2023.

14 COM(2023) 631 final, 24.5.2023.

15 COM(2023) 141 final, 8.3.2023.

(15) Padome 2021. gada 18. jūnijā ieteica Latvijai 2022. gadā[16] saglabāt atbalstošu fiskālo nostāju, kas ietver stimulējošo iedarbību, kuru nodrošina Atveseļošanas un noturības mehānisms, un saglabāt valsts finansētās investīcijas. Padome Latvijai ieteica arī iegrožot valsts finansēto kārtējo izdevumu pieaugumu.

(16) Saskaņā ar Komisijas aplēsēm fiskālās politikas nostāja[17] 2022. gadā bija neitrāla, 0,0 % apmērā no IKP, kas bija adekvāti augstās inflācijas apstākļos. Latvija atbilstoši Padomes ieteikumam turpināja atbalstīt atveseļošanu ar investīcijām, ko finansē no Atveseļošanas un noturības mehānisma. No Atveseļošanas un noturības mehānisma dotācijām un citiem ES fondiem finansētie izdevumi 2022. gadā sasniedza 1,1 % no IKP (1,3 % no IKP 2021. gadā). Kapacitātes ierobežojumu un būvniecības cenu pieauguma dēļ aizkavējās dažas investīcijas, ko 2022. gadā finansēja no Atveseļošanas un noturības mehānisma dotācijām un citiem ES fondiem, kā rezultātā nedaudz samazinājās izdevumi. Valsts finansētajām investīcijām fiskālajā nostājā bija bremzējoša ietekme, kas atbilst 1,2 procentpunktiem no IKP[18]. Tāpēc Latvija nesaglabāja valsts finansētās investīcijas, kas neatbilst Padomes ieteikumam. Vienlaikus valsts finansēto primāro kārtējo izdevumu (atskaitot jaunos ieņēmumu pasākumus) pieaugumam bija bremzējoša ietekme uz fiskālo nostāju, kas atbilst 0,3 procentpunktiem no IKP. Tāpēc Latvija kontrolēja valsts finansēto kārtējo izdevumu pieaugumu.

(17) Stabilitātes programmas budžeta prognožu pamatā esošais makroekonomikas scenārijs par 2023. gadu un par periodu pēc tam ir piesardzīgs. Valdība prognozē, ka reālais IKP 2023. gadā stagnēs, bet 2024. gadā – pieaugs par 2,0 %. Salīdzinājumam — Komisijas 2023. gada pavasara prognozē paredzēts lielāks reālā IKP pieaugums 1,4 % apmērā 2023. gadā un 2,8 % apmērā 2024. gadā, atspoguļojot to, ka ir iekļauti jauni dati salīdzinājumā ar stabilitātes programmu, proti, 2022. gada IKP pieauguma datu pārskatīšanas dati, kā arī ātrā aplēse par 2023. gada pirmo ceturksni, un abos gadījumos IKP pieaugums ir lielāks, nekā iepriekš paredzēts. Tomēr nominālā izteiksmē IKP pieaugums abās prognozēs ir tuvāks, proti, stabilitātes programmā paredzēts 11,7 % un 5,5 % pieaugums attiecīgi 2023. un 2024. gadā un Komisijas prognozē — 10,5 % un 5,6 % pieaugums attiecīgajos gados.

(18) Valdība savā 2023. gada stabilitātes programmā plāno, ka vispārējās valdības budžeta deficīts samazināsies līdz 4,0 % no IKP 2023. gadā. Deficīta korekcija 2023. gadā galvenokārt atspoguļo izdevumu attīstību. Paredzams, ka deficītu samazinošs

---

16 Padomes Ieteikums (2021. gada 18. jūnijs), ar ko sniedz Padomes atzinumu par Latvijas 2021. gada stabilitātes programmu (OV C 304, 29.7.2021., 63. lpp.).

17 Fiskālā nostāja tiek mērīta, vadoties pēc izmaiņām primārajos izdevumos (atskaitot diskrecionāros ieņēmumu pasākumus), neierēķinot ar Covid-19 krīzi saistītos pagaidu ārkārtas pasākumus, taču ietverot no Atveseļošanas un noturības mehānisma un citu ES fondu neatmaksājama atbalsta (dotācijām) finansētos izdevumus, kas attiecināmi uz vidēja termiņa potenciālo izaugsmi. Sīkāku informāciju sk. fiskālās statistikas tabulu 1. izcēlumā.

18 Šis bremzējošais ieguldījums ir jo īpaši saistīts ar mazākiem izdevumiem investīciju projektiem, kurus līdzfinansē no ES fondiem un kuri ietekmēja arī valsts līdzfinansējuma attīstību (jo īpaši pašvaldību līmenī), kā arī ar militārā ekipējuma nodošanu Ukrainai, kas ierakstīta kā negatīva bruto pamatkapitāla veidošanas nosegšana ar kapitāla pārvedumu.

Tajā pašā laikā citiem valsts finansētajiem kapitālizdevumiem bija ekspansīva ietekme, kas atbilst 1,7 procentpunktiem no IKP. Pārējo kapitālizdevumu pieaugums lielā mērā ir skaidrojams ar diviem faktoriem — dabasgāzes rezervju izveidi valsts energoapgādes drošībai, kā arī militārā ekipējuma piegādi Ukrainai.

ieguldījums tiks panākts, pakāpeniski izbeidzot lielāko daļu ar pandēmiju saistīto atbalsta pasākumu, un 2022. gadā veiktie vienreizēji izdevumi valsts gāzes rezerves izveidei 2023. gadā nav paredzēti. Paredzams, ka šos ietaupījumus daļēji atsvērs 2023. gada budžeta paketē iekļautie izdevumu pasākumi, piemēram, valsts pārvaldes darbinieku un medicīniskā personāla algu palielinājums, lielāki kārtējie izdevumi veselības aprūpes pakalpojumiem, zinātnei, pētniecībai un augstākajai izglītībai, kā arī būtiska publisko investīciju pakete aizsardzībai un iekšējai drošībai. Turklāt saistībā ar augstākiem indeksācijas koeficientiem paredzami lielāki izdevumi pensijām un pabalstiem. Saskaņā ar programmu sagaidāms, ka vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP samazināsies no 40,8 % 2022. gada beigās līdz 39,6 % 2023. gada beigās. Saskaņā ar Komisijas 2023. gada pavasara prognozi valdības budžeta deficīts 2023. gadā būs 3,8 % no IKP. Tas atbilst stabilitātes programmā prognozētajam deficītam. Komisijas 2023. gada pavasara prognozē plānota mazliet augstāka vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP, proti, 39,8 % 2023. gada beigās.

(19) Sagaidāms, ka vispārējās valdības bilanci 2023. gadā joprojām ietekmēs fiskālās politikas pasākumi, kas pieņemti, lai mazinātu enerģijas cenu pieauguma ekonomisko un sociālo ietekmi. Tie galvenokārt ir pasākumi, kuru darbības termiņš pagarināts pēc 2022. gada. Komisijas 2023. gada pavasara prognozē atbalsta pasākumu neto budžeta izmaksas tiek prognozētas 1,0 % apmērā no IKP 2023. gadā[19]. Vairākums pasākumu 2023. gadā nešķiet vērsti uz visneaizsargātākajām mājsaimniecībām vai uzņēmumiem, un tajos nav pilnībā iestrādāts cenas signāls, kas rosina samazināt enerģijas patēriņu un palielināt energoefektivitāti. Rezultātā Komisijas 2023. gada pavasara prognozē tiek lēsts, ka mērķtiecīgo atbalsta pasākumu summa, kas jāņem vērā novērtējumā par atbilstību 2023. gadam sniegtajam ieteikumam, veidos 0,1 % no IKP 2023. gadā (salīdzinājumā ar 0,5 % no IKP 2022. gadā). Tiek prognozēts, ka salīdzinājumā ar 2022. gadu budžeta izmaksas saistībā ar pagaidu aizsardzību no Ukrainas pārvietotajām personām palielināsies par 0,1 procentpunktu no IKP. Visbeidzot, paredzams, ka valdības bilanci 2023. gadā labvēlīgi ietekmēs Covid-19 pagaidu ārkārtas pasākumu 1,2 % apmērā no IKP pakāpeniska izbeigšana.

(20) Padome 2022. gada 12. jūlijā ieteica[20] Latvijai rīkoties, lai nodrošinātu, ka 2023. gadā valsts finansēto primāro kārtējo izdevumu pieaugums atbilst kopumā neitrālai fiskālās politikas nostājai[21], ņemot vērā to, ka turpinās pagaidu un mērķorientēta atbalsta sniegšana pret enerģijas cenu kāpumu visneaizsargātākajām mājsaimniecībām un uzņēmumiem, kā arī personām, kas bēg no Ukrainas. Latvijai tika ieteikts būt gatavai kārtējos izdevumus pielāgot mainīgajai situācijai. Latvijai tika arī ieteikts palielināt publiskās investīcijas, kas sekmētu zaļo un digitālo pārkārtošanos un enerģētisko drošību, ņemot vērā *REPowerEU* iniciatīvu, tostarp, izmantojot Atveseļošanas un noturības mehānismu un citus Savienības fondus.

(21) Saskaņā ar Komisijas 2023. gada pavasara prognozi fiskālā nostāja 2023. gadā būs ekspansīva (- 0,9 % no IKP) augstas inflācijas kontekstā. Fiskālā nostāja 2022. gadā būs bijusi neitrāla (0,0 % no IKP). Prognozēts, ka valsts finansēto primāro kārtējo

---

19 Šis skaitlis atspoguļo šo pasākumu gada budžeta izmaksu līmeni, ietverot kārtējos ieņēmumus un izdevumus, kā arī – attiecīgā gadījumā – kapitālizdevumu pasākumus.

20 Padomes Ieteikums (2022. gada 12. jūlijs) par Latvijas 2022. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Latvijas 2022. gada stabilitātes programmu (OV C 334, 1.9.2022., 112. lpp.).

21 Pamatojoties uz Komisijas 2023. gada pavasara prognozi, Latvijas potenciālās izlaides vidēja termiņa pieauguma aplēse, kuru izmanto fiskālās nostājas noteikšanai, nominālā izteiksmē ir 11,5 % (10 gadu vidējais rādītājs).

izdevumu (atskaitot diskrecionāros ieņēmumu pasākumus) pieaugumam 2023. gadā būs ekspansīva ietekme uz fiskālo nostāju, kas atbilst 0,5 % no IKP. Tā ietver mērķorientētu atbalsta pasākumu izmaksu samazinājumu 0,4 % no IKP apmērā mājsaimniecībām un uzņēmumiem, kuri ir visneaizsargātākie pret enerģijas cenu pieaugumu. Tā ietver arī mazākas izmaksas saistībā ar pagaidu aizsardzības piedāvāšanu pārvietotajām personām no Ukrainas (0,1 % no IKP). Tādējādi valsts finansēto neto primāro kārtējo izdevumu ekspansīvā ietekme neizriet no mērķorientētā atbalsta pret enerģijas cenu kāpumu visneaizsargātākajām mājsaimniecībām un uzņēmumiem, kā arī personām, kas bēg no Ukrainas. Valsts finansēto primāro kārtējo izdevumu (atskaitot diskrecionāros ieņēmumu pasākumus) ekspansīvu pieaugumu nosaka 2023. gada budžeta paketē iekļautie izdevumu pasākumi, piemēram, algu palielinājums valsts pārvaldes darbiniekiem un medicīniskajam personālam, papildu kārtējo izdevumu finansēšana onkoloģijas, zinātnes un pētniecības jomām un citi diskrecionāri kārtējie izdevumi valsts pārvaldei, kā arī lielāki izdevumi pensijām un pabalstiem. Prognozētais valsts finansēto primāro kārtējo izdevumu pieaugums kopumā neatbilst Padomes ieteikumam. Tiek prognozēts, ka no Atveseļošanas un noturības mehānisma dotācijām un citiem ES fondiem finansētie izdevumi 2023. gadā sasniegs 2,2 % no IKP, savukārt valsts finansētajām investīcijām būs ekspansīva ietekme uz fiskālo nostāju 1,0 procentpunkta apmērā no IKP[22]. Tāpēc Latvija plāno finansēt papildu investīcijas, izmantojot Atveseļošanas un noturības mehānismu un citus ES fondus, un paredzams, ka tiks saglabātas valsts finansētās investīcijas. Latvija plāno finansēt publiskās investīcijas, kas sekmētu zaļo un digitālo pārkārtošanos un enerģētisko drošību, piemēram, investīcijas elektrisko transportlīdzekļu iegādē sabiedriskajam transportam, daudzdzīvokļu namu un uzņēmumu energoefektivitātes uzlabošanā, elektroenerģijas pārvades un sadales tīklu modernizācijā, glābšanas dienestu reaģēšanas spēju stiprināšanā, publiskā sektora digitālo pārvaldības platformu un sistēmu centralizācijā, digitālo prasmju pilnveidē un uzņēmumu procesu digitalizācijā, platjoslas infrastruktūras izvēršanā, kā arī izglītības nozares digitalizācijas sekmēšanā, ko lielā mērā finansē no Atveseļošanas un noturības mehānisma un citiem ES fondiem.

(22) Saskaņā ar stabilitātes programmu paredzams, ka vispārējās valdības budžeta deficīts samazināsies, 2024. gadā sasniedzot 2,5 % no IKP. Samazinājums 2024. gadā galvenokārt saistīts ar to, ka pakāpeniski tiek izbeigti atbalsta pasākumi, kuru mērķis ir mazināt augsto enerģijas cenu ietekmi, ka nav ar Covid-19 pandēmiju saistīto kārtējo izdevumu un ka 2023. gadā tiek pabeigtas investīcijas atbalstam, lai sekmētu atveseļošanos no pandēmijas. Programmā paredzēts, ka vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP nedaudz palielināsies, 2024. gada beigās sasniedzot 39,7 %. Pamatojoties uz prognozes termiņa datumā zināmajiem politikas pasākumiem, Komisijas 2023. gada pavasara prognozē paredzēts, ka valdības budžeta deficīts 2024. gadā būs 2,7 % apmērā no IKP. Tas atbilst programmā prognozētajam deficītam. Komisijas 2023. gada pavasara prognozē plānota augstāka vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP, proti, 40,5 % 2024. gada beigās, kas galvenokārt saistīts ar mazāku nominālo IKP.

(23) Stabilitātes programmā ir paredzēts 2024. gadā pakāpeniski izbeigt visus enerģētikas atbalsta pasākumus. Komisija arī pieņem, ka 2024. gadā enerģētikas atbalsta pasākumi

[22] Tiek prognozēts, ka citiem valsts finansētajiem kapitālizdevumiem būs bremzējoša ietekme, kas atbilst 1,7 procentpunktiem no IKP, jo Komisijas prognozē 2023. gadam nav iekļauta dabasgāzes rezervju izveide energoapgādes drošībai un militārā palīdzība Ukrainai.

tiks pilnībā izbeigti. Tam pamatā ir pieņēmums, ka enerģijas cenas no jauna nepalielināsies.

(24) Padomes Regula (EK) Nr. 1466/97 aicina katru gadu uzlabot strukturālo budžeta bilanci vidēja termiņa mērķa virzienā, par kritēriju nosakot 0,5 % no IKP[23]. Ņemot vērā fiskālās ilgtspējas apsvērumus[24] un nepieciešamību samazināt deficītu zem atsauces vērtības 3 % no IKP, būtu atbilstīgi 2024. gadā uzlabot strukturālo bilanci vismaz par 0,5 % no IKP. Lai nodrošinātu šādu uzlabojumu, neto valsts finansēto primāro izdevumu pieaugumam[25] 2024. gadā nevajadzētu pārsniegt 3,0 %, kā atspoguļots šajā ieteikumā. Tas arī palīdzēs samazināt pamatinflāciju, kas ievērojami pārsniedz eurozonas vidējo rādītāju un saglabājoties varētu izraisīt konkurētspējas zudumu. Tajā pašā laikā atlikušie enerģētikas atbalsta pasākumi (ko Komisija pašlaik lēš 1,0 % apmērā no IKP 2023. gadā) būtu pakāpeniski jāizbeidz, ņemot vērā enerģijas tirgus attīstību un sākot no vismazāk mērķorientētajiem, un saistītie ietaupījumi būtu jāizmanto, lai samazinātu valdības budžeta deficītu. Pamatojoties uz Komisijas aplēsēm, tas radītu neto primāro izdevumu pieaugumu, kas nesasniegtu 2024. gadam ieteikto maksimālo pieauguma tempu. Turklāt saskaņā ar Komisijas 2023. gada pavasara prognozi neto valsts finansēto primāro kārtējo izdevumu pieaugums 2023. gadā neatbilst Padomes ieteikumam. Ja tas apstiprināsies, būtu atbilstīgi 2024. gadā samazināt neto primāro izdevumu pieaugumu.

(25) Pieņemot, ka politika netiks mainīta, Komisijas 2023. gada pavasara prognozē paredzēts, ka neto valsts finansētie primārie izdevumi 2024. gadā pieaugs par 1,3 %, kas ir zem ieteiktā pieauguma tempa.

(26) Saskaņā ar programmu sagaidāms, ka valdības izdevumi palielināsies no 5,5 % no IKP 2023. gadā līdz 6,1 % no IKP 2024. gadā. Tas atspoguļo gan lielākas valsts finansētās investīcijas, gan lielākas investīcijas, ko finansē ES, tostarp izmantojot Atveseļošanas un noturības mehānismu.

(27) Stabilitātes programmā ir izklāstīta vidēja termiņa fiskālā virzība līdz 2026. gadam. Saskaņā ar programmu sagaidāms, ka vispārējās valdības budžeta deficīts samazināsies, sasniedzot 2,2 % no IKP 2025. gadā un 0,7 % līdz 2026. gadam. Līdz ar to tiek plānots, ka vispārējās valdības budžeta deficīts 2024. gadā samazināsies zem 3 % no IKP un saglabāsies zem 3 % no IKP visā programmas aptvertajā laikā. Saskaņā ar programmu sagaidāms, ka vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP samazināsies no 39,7 % 2024. gada beigās līdz 38,9 % 2026. gada beigās.

(28) Latvijas nodokļu ieņēmumu īpatsvars attiecībā pret IKP ir ievērojami mazāks par ES vidējo rādītāju. Tas ierobežo sabiedrisko pakalpojumu sniegšanu, jo īpaši veselības aprūpes un sociālās aizsardzības jomā. Kapitāls un īpašums tiek aplikti ar zemiem nodokļiem salīdzinājumā ar ES vidējo rādītāju, un šeit ir potenciāls palielināt nodokļu ieņēmumus. Turklāt, neraugoties uz relatīvi augstām nodokļu likmēm, Latvija iekasē

---

23 Sk. Padomes Regulas (EK) Nr. 1466/97 5. pantu, kurā arī prasīts veikt korekciju vairāk nekā 0,5 % apmērā no IKP tām dalībvalstīm, kuru valsts parāds pārsniedz 60 % no IKP vai kurās ir izteiktāki parāda atmaksājamības riski.

24 Komisija lēsa, ka, lai vidējā termiņā nodrošinātu valsts parāda uzturēšanu piesardzīgā līmenī, Latvijai būtu nepieciešams, ka strukturālās primārās bilances gada vidējais pieaugums kā daļa no IKP ir 0,0 procentpunkti. Šīs aplēses pamatā bija Komisijas 2022. gada rudens prognoze. Šīs aplēses izejas punkts bija prognozētais valdības budžeta deficīts un parāds 2024. gadam, pieņemot, ka 2024. gadā tiks atcelti enerģētikas atbalsta pasākumi.

25 Neto primāros izdevumus definē kā valsts finansētos izdevumus, atskaitot diskrecionāros ieņēmumu pasākumus un izņemot procentu izdevumus, kā arī cikliskā bezdarba izdevumus.

salīdzinoši zemus ieņēmumus no darbaspēka nodokļiem. Tas liecina, ka ir vajadzīgi turpmāki centieni, lai uzlabotu nodokļu saistību izpildi un cīnītos pret ēnu ekonomiku. Nabadzība un nevienlīdzība joprojām ir augsta, jo īpaši saistībā ar zemajiem izdevumiem sociālajai aizsardzībai. Sociālās drošības tīkla atbilstība ir uzlabojusies, taču nabadzības vai sociālās atstumtības risks joprojām ir augsts, jo īpaši visneaizsargātākajām personām. Nabadzības vai sociālās atstumtības risks vecumdienās ir visaugstākais ES (45,9 % salīdzinājumā ar ES rādītāju 19,5 % 2021. gadā) un joprojām ir ļoti augsts cilvēkiem ar invaliditāti (41,2 % salīdzinājumā ar ES rādītāju 29,7 % 2021. gadā). Piekļuve individuālām vajadzībām pielāgotiem sociālajiem pakalpojumiem un to kvalitāte joprojām ir problēma, ko rada sociālo darbinieku trūkums un to lielā darba slodze, kā arī atšķirīgas pieejas starp pašvaldībām. Ilgtermiņa aprūpes sistēma ir sadrumstalota, un progress pārejā no institucionālās aprūpes uz aprūpi mājās un kopienā balstītiem pakalpojumiem ir ierobežots. Sociālo mājokļu atbilstība un pieejamība ir ierobežota nepietiekama ilgtermiņa finansējuma dēļ. Salīdzinājumā ar ES vidējo rādītāju veselības aprūpei veltītie publiskie izdevumi kā daļa no IKP ir nelieli, un vidēja termiņa budžeta plānos paredzēts, ka tie samazināsies, proti, no 5,6 % no IKP 2022. gadā līdz 3,6 % 2026. gadā saskaņā ar 2023. gada stabilitātes programmu. Tie arī ievērojami atpaliek no veselības aprūpei atvēlamā publiskā finansējuma 6 % apmērā no IKP, kas līdz 2027. gadam jānodrošina saskaņā ar Sabiedrības veselības pamatnostādnēm 2021.–2027. gadam. Samazinājums gan galvenokārt ir saistīts ar Covid-19 pagaidu atbalsta pakāpenisku izbeigšanu, tomēr trūkst arī plānu par veselības aprūpes ilgtspējīgu finansēšanu. Turklāt Latvijā trūkst veselības aprūpes darbinieku, jo īpaši medmāsu. Rezultātā savlaicīga un vienlīdzīga piekļuve veselības aprūpei ir ierobežota.

(29) Kā paredzēts Regulas (ES) 2021/241 19. panta 3. punkta b) apakšpunktā un V pielikuma 2.2. kritērijā, atveseļošanas un noturības plānā ir ietverts plašs savstarpēji pastiprinošu reformu un investīciju kopums, ko paredzēts īstenot līdz 2026. gadam. Latvijas atveseļošanas un noturības plāna īstenošana norit labi. Latvija ir iesniegusi vienu maksājuma pieprasījumu, kas atbilst deviņiem atskaites punktiem un kā rezultātā kopējā maksājuma apjoms ir 201 miljons EUR. Objektīvu apstākļu rezultātā, kuri saistīti ar enerģijas un būvmateriālu cenu pieaugumu un piegādes ķēdes ierobežojumiem pret Ukrainu vērstās Krievijas agresijas dēļ, Latvija plāno iesniegt plāna grozījumus, kā arī *REPowerEU* nodaļu, lai paātrinātu ekonomikas dekarbonizāciju un samazinātu atkarību no fosilā kurināmā. Jaunās *REPowerEU* nodaļas ātra iekļaušana atveseļošanas un noturības plānā sniegs iespēju finansēt papildu reformas un investīcijas, lai atbalstītu Latvijas stratēģiskos mērķus enerģētikas un zaļās pārkārtošanās jomā. Lai nodrošinātu atveseļošanas un noturības plāna, kā arī citas, ārpus plāna tvēruma esošas ekonomikas un nodarbinātības politikas sekmīgu īstenošanu un rezultātā panāktu plašu līdzatbildību par politikas programmu kopumā, joprojām ir svarīgi sistemātiski un efektīvi iesaistīt vietējās un reģionālās iestādes, sociālos partnerus un citas attiecīgās ieinteresētās personas.

(30) Komisija visus Latvijas kohēzijas politikas plānošanas dokumentus apstiprināja 2022. gadā. Kohēzijas politikas programmu ātra īstenošana papildināmībā un sinerģijā ar atveseļošanas un noturības plānu, tostarp *REPowerEU* nodaļu, ir būtiska zaļās un digitālās pārkārtošanās īstenošanai, ekonomikas un sociālās noturības palielināšanai, kā arī līdzsvarotas teritoriālās attīstības panākšanai Latvijā.

(31) Papildus ekonomiskajiem un sociālajiem problēmjautājumiem, kuru risināšana paredzēta atveseļošanas un noturības plānā, Latvijā pastāv arī problēmas saistībā ar piekļuvi finansējumam, enerģētikas jomu un zaļo pārkārtošanos.

(32) Privātā sektora kredītu plūsma 2021. gadā sasniedza 1 % no IKP, ievērojami atpaliekot no ekonomikas izaugsmes tempa. Tā rezultātā vēl vairāk samazinās privātā sektora parāds, kas ir viens no zemākajiem ES. Šis vājais kreditēšanas pieaugums zināmā mērā atspoguļo vāju pieprasījumu, taču to ietekmē arī vairākas problēmas piedāvājuma pusē. Maziem un vidējiem uzņēmumiem ir īpaši grūti saņemt kredītu. To daļēji nosaka fakts, ka tiem ir augstāks kredītrisks, kā arī augstās kredīta izmaksas un birokrātija. Turklāt nodrošinājumam pieejamo aktīvu zemās likviditātes dēļ ir sevišķi grūti saņemt kredītu ārpus Rīgas reģiona. Tas rada būtisku šķērsli gan hipotekārajai kreditēšanai, gan aizdevumu sniegšanai uzņēmumiem. Politikas centieni ir galvenokārt bijuši vērsti uz to, lai kreditēšanu atbalstītu, apvienojot to ar publiskajām dotācijām. Tomēr tās nozīmē ievērojamas izmaksas no valsts budžeta, tāpēc tas nav ilgtspējīgs veids, kā stimulēt kreditēšanu. Lai mazinātu kredītu piedāvājuma šķēršļus, nepieciešams vispārēji uzlabot pārredzamību un uzticēšanos uzņēmējdarbības vidē, tai skaitā mazināt ēnu ekonomikas apjomus. Turklāt maksātnespējas procesa uzlabošana, lai panāktu augstu uzņēmumu pārstrukturēšanas līmeni un, iespējams, augstākus aizdevumu atgūšanas rādītājus, samazinātu banku pašvērtētos riskus un stimulētu kreditēšanu. Mērķorientētas aizdevumu un garantiju shēmas varētu palīdzēt samazināt banku likviditātes riskus, ko rada nodrošinājuma pieņemšana salīdzinoši nelikvīdos tirgos. Publiskās aizdevumu shēmas attiecībā uz stratēģiski nozīmīgām investīciju jomām, piemēram, investīcijām zaļajā pārkārtošanā un reģionālajā attīstībā, varētu palielināt faktisko konkurenci banku tirgū vai apmierināt trūkstošo tirgus piedāvājumu situācijās, kad banku finansējums ir pārāk dārgs vai nav pieejams. Turklāt publiskās garantiju un aizdevumu shēmas ir izmaksu ziņā daudz efektīvāks privāto aizņēmumu atbalstīšanas veids nekā dotāciju shēmas. Papildus šķēršļiem banku finansējuma jomā arī Latvijas alternatīvo finansējuma avotu tirgus ir nepietiekami attīstīts un potenciāli varētu uzlabot uzņēmumu piekļuvi finansējumam.

(33) Latvija ir nodrošinājusi neatkarību no Krievijas gāzes pēc parlamenta 2022. gada jūlija lēmuma no 2023. gada 1. janvāra pārtraukt Krievijas dabasgāzes iegādi. Iekšzemes gāzes piegādātāji ir spējuši atrast alternatīvus dabasgāzes piegādes avotus, pateicoties sašķidrinātās dabasgāzes importam no Lietuvas Klaipēdas *LNG* termināļa un jaunā Somijas Inko *LNG* termināļa. Pašreizējā situācija liecina, ka ir jāpaātrina elektroenerģijas ražošanai no atjaunīgajiem energoresursiem paredzēto iekārtu lēnā ieviešana. Atjaunīgo energoresursu enerģijas īpatsvars Latvijā ir viens no augstākajiem ES, lai arī laikposmā no 2020. līdz 2021. gadam šis īpatsvars stagnēja. Latvijai būtu izdevīgi paātrināt centienus palielināt vēja un saules enerģijas izmantošanu, kas ir dzīvotspējīgākais un ilgtermiņa risinājums atjaunīgo energoresursu īpatsvara palielināšanai. Latvijas atveseļošanas un noturības plānā ir iekļauti pasākumi, kuru mērķis ir veicināt privātās investīcijas sauszemes vēja enerģijā. Tomēr varētu pielikt papildu pūles, lai paātrinātu atjaunīgo energoresursu izmantošanu elektroenerģijas ražošanā, siltumapgādē un aukstumapgādē. Tas ietvertu elektrotīkla modernizāciju, decentralizētas atjaunojamo energoresursu elektroenerģijas ražošanas veicināšanu, elektroenerģijas sistēmas elastību (pieprasījumreakcija un uzkrāšana), atļauju piešķiršanas procedūru turpmāku uzlabošanu un tiesiskā regulējuma un stimulu izveidi energokopienu popularizēšanai. Pabeidzot Latvijas elektrotīkla sinhronizāciju ar ES elektrotīklu, tiktu palielināta pārvades jauda, lai tīklā varētu integrēt arvien lielāku īpatsvaru atkrastes un sauszemes atjaunīgo energoresursu. Latvijas elektroenerģijas tīkls, tāpat kā citu Baltijas valstu elektrotīkli, joprojām ir pakļauts riskam, jo tas ir sinhronizēts ar *BRELL* (Baltkrievijas, Krievijas, Igaunijas, Lietuvas un Latvijas) elektrotīklu. Elektrotīkla reģionālā sinhronizācija ar pārējo ES virzās uz priekšu, taču tā vēl nav pabeigta. Šajā nolūkā ir nepieciešama sadarbība ar Igauniju un Lietuvu.

Latvijas dabasgāzes patēriņš laikposmā no 2022. gada augusta līdz 2023. gada martam ir samazinājies par 30 % salīdzinājumā ar vidējo gāzes patēriņu tajā pašā periodā iepriekšējos piecos gados, pārsniedzot samazinājuma mērķrādītāju 15 %. Latvija varētu turpināt centienus uz laiku samazināt gāzes pieprasījumu līdz 2024. gada 31. martam[26].

(34) Latvijai būtu jāpaātrina centieni izvērst energoefektivitātes pasākumus, lai dekarbonizētu savu ēku fondu, kā arī transportu un rūpniecību, un jāievieš jauni finansēšanas un atbalsta pasākumi, lai sasniegtu savas ilgtermiņa renovācijas stratēģijas renovācijas mērķus.

(35) Darbaspēka un prasmju trūkums nozarēs un profesijās, kas ir svarīgas zaļās pārkārtošanās īstenošanai, tostarp neto nulles emisiju tehnoloģiju ražošanā, ieviešanā un uzturēšanā, rada šķēršļus pārejā uz klimatneitrālu ekonomiku. Lai mazinātu prasmju nepietiekamību un veicinātu darba ņēmēju iekļautību un pārorientēšanu, būtiskas ir kvalitatīvas izglītības un apmācības sistēmas, kas reaģē uz mainīgajām darba tirgus vajadzībām, un mērķtiecīgi profesionālās pilnveides un pārkvalifikācijas pasākumi. Lai atraisītu neizmantoto darbaspēka potenciālu, šiem pasākumiem ir jābūt pieejamiem, jo īpaši privātpersonām un tajās nozarēs un reģionos, kurus visvairāk skar zaļā pārkārtošanās. 2022. gadā tika ziņots par darbaspēka trūkumu 25 no 436 profesijām, kurās zaļās pārkārtošanās īstenošanai vajadzīgas īpašas prasmes vai zināšanas, tostarp elektriķu un mehāniķu profesijās. Tika ziņots, ka darbaspēka trūkums ir izlaidi ierobežojošs faktors rūpniecībā un būvniecībā.

(36) Padome ir izskatījusi 2022. gada stabilitātes programmu, ņemot vērā Komisijas veikto novērtējumu, un tās atzinums[27] ir atspoguļots 1. ieteikumā.

(37) Ņemot vērā ciešās savstarpējās saiknes starp eurozonas dalībvalstu tautsaimniecībām un to kolektīvo devumu ekonomiskās un monetārās savienības darbībā, Padome eurozonas dalībvalstīm ieteica rīkoties, tostarp izmantojot atveseļošanas un noturības plānus, lai i) 2023. gadā saglabātu parāda atmaksājamību un atturētos no kopējā pieprasījuma visaptverošas stimulēšanas, veidotu labāk mērķorientētus fiskālos pasākumus augsto enerģijas cenu ietekmes mazināšanai un apsvērtu piemērotus veidus, kā samazināt atbalstu, mazinoties enerģijas cenu radītajam spiedienam; ii) uzturētu augstu publisko investīciju līmeni un veicinātu privātās investīcijas zaļās un digitālās pārkārtošanās atbalstam; iii) atbalstītu algu attīstību tādā veidā, lai mazinātu pirktspējas zudumu, vienlaikus ierobežojot sekundāro ietekmi uz inflāciju, turpinātu uzlabot aktīva darba tirgus politiku un novērst prasmju trūkumu; iv) uzlabotu uzņēmējdarbības vidi un nodrošinātu, ka enerģijas atbalsts uzņēmumiem ir izmaksu ziņā efektīvs, īslaicīgs, orientēts uz dzīvotspējīgiem uzņēmumiem un ka tas saglabā stimulus zaļās pārkārtošanās realizēšanai; un v) saglabātu makrofinansiālo stabilitāti un uzraudzītu riskus, vienlaikus turpinot darbu pie banku savienības izveides pabeigšanas. 1., 2., 3. un 4. ieteikuma īstenošana Latvijai palīdzēs īstenot pirmo, otro, trešo un ceturto eurozonai adresēto ieteikumu.

AR ŠO IESAKA Latvijai 2023. un 2024. gadā rīkoties šādi.

1. Līdz 2023. gada beigām izbeigt spēkā esošos enerģētikas atbalsta pasākumus, saistītos ietaupījumus izmantojot valdības budžeta deficīta samazināšanai. Ja atkal pieaugošu enerģijas cenu dēļ nepieciešami atbalsta pasākumi, nodrošināt, ka tie ir

[26] Padomes Regula (ES) 2022/1369 un Padomes Regula (ES) 2023/706.

[27] Atbilstīgi Padomes Regulas (EK) Nr. 1466/97 5. panta 2. punktam un 9. panta 2. punktam.

orientēti uz neaizsargātu mājsaimniecību un uzņēmumu aizsardzību, fiskāli pieņemami un ka tie saglabā stimulus enerģijas taupīšanai;

nodrošināt piesardzīgu fiskālo politiku, jo īpaši ierobežojot valsts finansēto neto primāro izdevumu nominālo pieaugumu 2024. gadā līdz ne vairāk kā 3,0 %.

saglabāt valsts finansētās publiskās investīcijas un nodrošināt ANM dotāciju un citu ES fondu efektīvu apguvi, jo īpaši, lai veicinātu zaļo un digitālo pārkārtošanos;

laikposmā pēc 2024. gada turpināt īstenot vidēja termiņa fiskālo stratēģiju pakāpeniskai un ilgtspējīgai konsolidācijai apvienojumā ar tādām investīcijām un reformām, kas veicina lielāku ilgtspējīgu izaugsmi, lai panāktu piesardzīgu vidēja termiņa fiskālo stāvokli;

paplašināt cita starpā nodokļu uzlikšanu īpašumam un kapitāla aplikšanu ar nodokļiem un stiprināt veselības aprūpes un sociālās aizsardzības adekvātumu;

2. turpināt atveseļošanas un noturības plāna stabilu īstenošanu un ātri pabeigt *REPowerEU* nodaļu, lai nekavējoties sāktu tās īstenošanu; turpināt kohēzijas politikas programmu ātru īstenošanu ciešā papildināmībā un sinerģijā ar atveseļošanas un noturības plānu;

3. uzlabot finansējuma pieejamību mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, izmantojot publiskās aizdevumu un garantiju shēmas, kas vērstas uz stratēģiski nozīmīgu investīciju atvieglošanu, jo īpaši zaļās pārkārtošanās un reģionālās attīstības jomās;

4. samazināt vispārējo atkarību no fosilā kurināmā, paātrinot atjaunīgo energoresursu, jo īpaši sauszemes un atkrastes vēja enerģijas, kā arī saules enerģijas izmantošanu, un stiprinot energoefektivitātes pasākumus, piemēram, izmantojot jaunus finansēšanas un atbalsta pasākumus, lai sasniegtu ilgtermiņa renovācijas stratēģijas mērķrādītājus; nodrošināt pietiekamu starpsavienojumu jaudu, lai palielinātu piegādes drošību un turpinātu sinhronizāciju ar ES elektrotīklu; pastiprināt politikas centienus, kuru mērķis ir nodrošināt un apgūt zaļās pārkārtošanās procesam vajadzīgās prasmes.

Briselē,

Padomes vārdā –
priekšsēdētājs